

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete

Kandidatnivå

Muntlig framställning

**Att tolka och förstå kunskapskraven
i nationellt prov SVA1**

Författare: Cecilia Sundin
Handledare: Dorota Lubinska
Examinator: Åsa Wedin
Termin: vt13
Program: Lärarprogrammet
Ämne/huvudområde: Svenska som andraspråk
Poäng: 15hp

Högskolan Dalarna
791 88 Falun
Sweden
Tel 023-77 80 00

ABSTRAKT

Den här studien har haft som syfte att studera om kvalitetskraven i betygsskalan stämmer överens mellan nationellt prov i SVA1 och motsvarande kursplan svenska som andraspråk 1 (SVA1) samt på vilket sätt det nationella provet underlättar tolkningen av kunskapskraven i kursplanen för SVA1. Undersökningen begränsar sig till att omfatta enbart den muntliga delen, delprov A muntlig framställning.

För att beskriva och analysera vilka kunskaper som anses vara eftersträvansvärda i muntlig framställning har en kvalitativ innehållsanalys genomförts som ger en grundmodell till den efterföljande kunskapsanalysen.

Resultaten från studiens innehållsanalys visar fram en hur processen kring den muntliga framställningen utgår från den retoriska arbetsmodellen med ett gediget förberedande arbete som följs upp med anförande och avslutas med elevresponser. Resultatet från kunskapsanalysen visar hur eleverna behöver behärska en kombination av kunskapsformerna episteme, techné och fronesis för att uppfylla betygskraven på de högre nivåerna.

Studiens slutsatser är att kvalitetskraven stämmer överens mellan det nationella provets bedömningsmatris och kursplanen i svenska som andraspråk 1 (SVA 1) vad gäller bedömningen av elevens språkliga kvaliteter. Dessutom går det att dra slutsatsen att de krav på anpassning till det retoriska sammanhanget också är krav som återfinns i kursplanen men beskrivs mer allmänt i ett språkutvecklande perspektiv vilket underlättar tolkningen av kunskapskraven i kursplanen. Studien visar hur eleven för att få det lägsta betyget (E) behöver kunskaper om en retorisk framställning och att eleven kan presentera ett förberett innehåll inför en publik.

Nyckelord

kunskapskrav, kursplan i svenska som andraspråk 1, nationellt prov i svenska som andraspråk 1, gymnasieskolan, muntlig framställning

ABSTRACT

This study has aimed to study whether the quality of the grading scale is consistent between national test in Swedish as a Second Language (SSL) and corresponding syllabus in the curriculum of SSL 1 and the manner in which the national test facilitates the interpretation of proficiency in the curriculum of SSL 1. The investigation is limited to include only the oral part, Section A Oral presentation.

To describe and analyze the skills that are considered desirable in oral presentation, a qualitative content analysis was carried out to provide a basic model for the subsequent knowledge analysis.

The results from the study's content analysis shows how the students developed a gradually expected to litigate an oral preparation taken from the rhetorical work model with a solid preparatory work followed up with speech and ends with response from the pupil class.

The result of analysis shows how the students need to master a combination of knowledge forms episteme, techne and phronesis to meet rating requirements at the higher levels.

The conclusions drawn from the study is that the quality is consistent between the national sample assessment matrix and the curriculum in Swedish as a Second Language (SSL) regarding the assessment of students' linguistic qualities. I also find that the requirements of customization available in the subsample to the rhetorical context is also the requirements listed in the syllabus but are more commonly described in a language development perspective. Thus it is possible to say that the national test facilitates the interpretation of the knowledge requirements of the curriculum. The study shows how the student to get the lowest score (E) requires knowledge of a rhetorical presentation and the student can present a prepared content to an audience.

Keyword

knowledge requirements, curriculum in Swedish as Second Language 1, the National Test in Swedish as Second Language 1, high school

Innehåll

Abstrakt	sid 2
Innehåll	sid 3
Förteckning över bilagor	sid 4
1 Inledning	sid 5
1.1 Syfte och frågeställningar	sid 6
2 Bakgrund	sid 6
2.1 Kort beskrivning av ämnesplanen för Svenska som andraspråk	sid 7
2.2 Det nationella provets utgångspunkter i delprov A muntlig framställning	sid 8
2.2.1 Den retoriska arbetsprocessen i delprov A muntlig framställning	sid 9
2.2.2 Retoriska krav på muntlig framställning	sid 10
2.3 Bedömningsunderlaget till delprov A muntlig framställning	sid 13
2.4 Deliberativa samtalsformer eller dialogiska klassrum?	sid 14
3 Metod	sid 16
3.1 Val av dokument för analys	sid 16
3.2 Typer av genomförda analyser	sid 17
3.2.1 Kvalitativ innehållsanalys	sid 18
3.2.2 Kunskapsanalys	sid 20
4 Resultat	sid 21
4.1 Analys av actio i delprov A muntlig framställning	sid 21
4.2 Episteme, techné och fronesis i delprov A muntlig framställning respektive kursplan SVA1	sid 24
4.3 Sammanfattning av resultaten	sid 26
5 Diskussion	sid 27
6 Sammanfattning	sid 30
Tackord	sid 32
Referenser	sid 33

Bilaga 1	Mål i ämnesplan för SVA	sid 34
Bilaga 2	Progressionstabell över gemensamma kunskapsuttryck för samtliga kurser	sid 35
Bilaga 3	Utdrag ur kursplanen Svenska som andraspråk 1, kunskapskrav	sid 37
Bilaga 4	Bedömningsmatris delprov A, Svenska som andraspråk 1	sid 38
Bilaga 5	Jämförelse mellan kursplan SVA 1 och Bedömningsmatris i delprov A	sid 39
Bilaga 6	Delprov A genomförande	sid 41

1 Inledning

Genom min lärarutbildning har jag fått möjligheten att ta del av förberedelserna inför de nationella prov som under vårterminen 2013 genomfördes i svenska som andraspråk på gymnasiet. I och med detta har jag även fått tillfället att delta i genomförandet och bedömningen av elever som studerar svenska som andraspråk. Att bedöma elevernas kunskaper och förmågor är en av de uppgifter som ingår i läraryrket samtidigt som det tar tid att utveckla en förtrogenhet med bedömningen av kunskaper i skolan.

När jag har studerat rapporter och aktuell forskning kring nationella prov har jag funnit att problemen med rättvis betygssättning och bedömning verkar vara svåra problem att lösa. Nationella prov har flera viktiga syften: dels att stödja en likvärdig och rättvis bedömning när betygen ska skrivas, dels bidra med underlag för analyser i vilken utsträckning kunskapskraven uppfylls på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå. Dessutom finns tanken (Skolverket 2013) att proven ska bidra till att konkretisera kursplaner och ämnesplaner samt att ge en ökad måluppfyllelse för eleverna. Innan själva bedömningen äger rum måste läraren sätta sig in i hur kunskapskraven beskrivs och även tolka och förstå hur kraven i betygsskala är tänkta att fungera. Dessa förväntningar uppfylls inte idag på ett tillfredsställande sätt och bedömningens likvärdighet ifrågasätts i Skolverkets rapporter (Skolverket 2004, 2005, 2007). Bristerna i betygens likvärdighet förklaras bland annat med lärares svårigheter att förstå målens formuleringar och kunskapskrav. I den senaste läroplanen GY11 har hänsyn tagits till detta problem och ytterligare ett steg på vägen har tagits för att skapa ett likvärdigare bedömningssystem. Bland annat har betygsskalan utökats och omfattar numera sex bedömningssteg, F, E, D, C, B, A.

Efter varje genomförd provomgång i de nationella proven ombeds lärarna att bidra med sina erfarenheter. I lärarenkäten vårterminen 2012 (Kursprov i svenska 1 och svenska som andraspråk 1 - Lärarenkät) framgick det bland annat att det nationella kursprovet påverkade hur lärare tolkar

ämnesplanens kunskapskrav. Även tidigare forskning (Korp 2006, Palmér 2010) pekar på ett behov av tolkningsstöd för lärarna. För att skapa likvärdiga bedömningsgrunder finns alltså ett behov av en samsyn på hur de olika betygsstegen ska tolkas. Skolverket (2013) har tagit hänsyn till detta och som tillägg till de nuvarande kursplanerna har man på hemsidan lagt ut bedömningsstöd som ska underlätta förståelsen av förekommande nyckelbegrepp. Tanken är att på detta sätt bättre kunna skapa ett tolkningssystem som möter upp kraven på likvärdighet.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna undersökning är att studera om kvalitetskraven i betygsskalan stämmer överens mellan nationellt prov i SVA1 och motsvarande kursplan svenska som andraspråk 1 (SVA1). Det nationella provet för SVA1 genomförs i tre delar, muntlig framställning (Del A), läsförståelse (Del B) samt skriftlig framställning (Del C). I föreliggande uppsats studeras kunskapskraven på den muntliga framställningen, alltså del A.

Specifika frågeställningar:

1. Finns det en överensstämmelse mellan kunskapskraven i betygsskalan i det nationella kursprovet SVA 1 och kursplanen SVA1?
2. På vilket sätt underlättar det nationella provet tolkningen av kunskapskraven i kursplanen för SVA1?

2 Bakgrund

I detta kapitel beskriver jag övergripande ämnesplanens struktur för svenska som andraspråk (2.1), samt vilka kunskaper som prövas i delprov A muntlig framställning (2.2). Dessutom redogör jag för hur bedömningsmatrisen fungerar som bedömningsunderlag i delprov A (2.3). Därefter berör jag två olika samtalsformer i undervisningen, deliberativa samtal samt dialogiska samtal och deras relevans i det nationella provet (2.4). Avslutningsvis kommer jag närmare in på de villkor som ingår i retorisk kommunikation (2.5).

2.1 Kort beskrivning av ämnesplanen för Svenska som andraspråk

Ämnesplanen Svenska som andraspråk för gymnasiet (GY11) har en struktur vars syfte, mål, centralt innehåll samt kunskapskrav relaterar till varandra.

Det finns åtta mål i ämnet SVA (bilaga 1) som beskriver de kunskaper som eleverna ska få möjlighet att utveckla utifrån två övergripande syften, dels som färdigheter i det svenska språket och dels som kunskaper om det svenska språket. De båda syftena ska ge möjlighet för elever med svenska som andraspråk att få utveckla sin kommunikativa språkförmåga, att få stärka sin flerspråkiga identitet och tillit till sin egen språkförmåga.

För att syftet med färdigheterna i det svenska språket ska uppnås finns målet att eleven kan kommunicera i tal och skrift och anpassa språket till ämne, syfte, situation och mottagare samt kunna använda ett rikt ordförråd på ett sätt som är relevant för sammanhanget. Ett annat mål är att eleven ska kunna läsa och reflektera över texter av olika slag och kunna strukturera, värdera och kritiskt granska innehållet i muntligt och skriftligt språk. Ytterligare ett mål är förmågan att reflektera över den egna språkinläringen, reflektera över sin egen flerspråkighet samt jämföra det svenska språket med det egna modersmålet och andra språk som eleven har färdigheter i.

Det andra syftet berör utvecklingen av kunskaper om det svenska språket och innefattar tre mål: Kunskaper om språkstruktur och språkliga normer för svenska språket, att eleven utvecklar kunskaper om språk och språklig variation samt att eleven utvecklar en bättre förståelse av vilken funktion språket har för kommunikation, tänkande och lärande.

Dessa mål ligger till grund för vad som ska betygssättas i delkurs SVA1. Målen i delkursen uttrycks som preciserade kunskapskrav (bilaga 3) i endast tre betygssteg E, C och A. Hela betygsskalan omfattar fem godkända steg E, D, C, B och A samt ett betyg för underkänt F.

För att få en likartad tolkning av de olika betygsstegen finns en kompletterande skrift, *Gymnasieskola 11* (2011), som beskriver bland annat gemensamma kunskapsuttryck för samtliga gymnasieprogram (Gymnasieskola 11:54) sammanställda i en progressionstabell (bilaga 2). För

delkursen SVA1 uttrycks till exempel målet att ha kunskaper om språk och språklig variation med följande kunskapsuttryck för betyg E "Eleven kan göra **enkla** reflektioner över hur språklig variation hänger samman med talare, syfte och kommunikationssituation samt hur språk i olika situationer kan ha olika status". Kunskapsuttrycket för betyg C "Eleven kan göra **välgrundade** reflektioner[...]" och kunskapsuttrycken för betyg A "Eleven kan göra **välgrundade och nyanserade** reflektioner[...]".

2.2 Det nationella provets utgångspunkter i Delprov A muntlig framställning

Jag har valt att begränsa min undersökning till att omfatta enbart delprov A muntlig framställning för att kunna få en fördjupad förståelse av vilken muntlig kompetens som efterfrågas hos elever med svenska som andraspråk.

I det medföljande häftet till delprov A *Lärarinformation* (Skolverket 2013b) anges bland annat att det nationella provet inte ska ses som examensprov. Syftet är inte att pröva alla kunskapskrav utan det nationella provet är en del av det underlag som läraren har till förfogande för sin bedömning av elevens kunskaper. Läraranvisningarna anger vidare att provet är konstruerade utifrån ämnesplanen Svenska som andraspråk och prövar "så långt det är möjligt" (Skolverket 2013:7) elevens måluppfyllelse.

De mål som delprov A främst prövar berör muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare och återges i delprovets bedömningsmatris ((Bilaga 4). Däri ingår att pröva elevens förmåga att använda sig av strategier för att förstå och göra sig förstådd. Dessutom prövas elevens förmåga att anpassa sitt språk, innehåll och disposition till syfte, ämne, situation och mottagare samt att kunna tydliggöra sina egna åsikter och bemöta andras argument. Eleven förväntas inför sina klasskamrater hålla ett informerande och undervisande anförande i ca 4 minuter som också ska ge ett informativt bidrag till provets temaområde inför den skriftliga framställningen, delprov C. Eleven ska före framförandet fylla i ett PM som underlättar för läraren att förbereda sig inför bedömningen och PM:et ska även hjälpa eleven att strukturera sitt anförande utifrån bland

annat syfte och innehåll.

2.2.1 Den retoriska arbetsprocessen i delprov A muntlig framställning

I delprov A muntlig framställning kan jag identifiera en retorisk arbetsprocess som systematiskt hjälper eleven att bearbeta sitt valda innehåll före det muntliga framförandet. Det finns sex faser i denna arbetsprocess som tillsammans skapar en grund för att kunna formulera och framföra sitt budskap på bästa sätt. Dessa är *intellectio*, *inventio*, *dispositio*, *elocutio*, *memoria* och *actio*.

Intellectio innebär att kartlägga den totala retoriska situationen och därmed klargöra för sig själv vilken målgrupp som talet vänder sig till, klargöra syftet med talet och ämnet (Olsson Jers, 2010:32). *Inventio* är en fas som mer ingående utforskar vad som ska sägas i talet. Här ingår en inventering av argument, exempel och eventuella motstridiga synpunkter som kan finnas. Till sin hjälp kan bland annat frågeorden vem, vad, hur, varmed, när, var och varför ställas för att få ett djup och bredd i talet (Olsson Jers, 2010:32, 33). *Dispositio* innebär att skapa ett sammanhang av talet där inledning, bakgrund, huvudtanke, argument och avslutning bildar en ändamålsenlig kommunikation med åhörarna. *Elocutio* förbereder själva användningen av språket som ett effektivt övertalningsmedel. *Memoria* är fasen för att lära in och bearbeta framförandet av sitt tal. *Actio* slutligen behandlar själva framförandet av talet och är den fas som visar det konkreta resultatet.

I det kompletterande häftet till delprovet (Lärarinformation SVA 1) finns instruktioner hur eleverna kan förbereda sig inför provet. ”Förberedelserna påbörjas i klassrummet där lärare och elever tillsammans sätter sig in i temat och diskuterar delprovets *syfte, innehåll och uppläggning*” (Lärarinformation SVA 1, sidan 12). Sex olika moment ramar in och fungerar som en inspirationskälla för eleverna i arbetet av de fem första faserna (*intellectio*, *inventio*, *dispositio*, *elocutio*, *memoria*). Dels finns det tillgång till en DVD som ger ett underlag för eleverna att se och lyssna på. Dels uppmanas läraren att förklara varför det är viktigt att eleverna ge varandra respons på

varandras muntliga genomförande. Dels ska eleverna under fem minuter i smågrupper få samtala om delprovets ämnesförslag och reflektera över olika ämnesval som skulle kunna ingå i ett anförande. Därefter ska eleverna få möjlighet att tankeskriva på egen hand. Läraren går också igenom uppgiftsinstruktionen och vad den innebär och eleverna tar del av Bedömningsmatriasens (bilaga 4) kunskapskrav. Eleven förväntas sedan kunna fortsätta bearbeta sitt anförande på egen hand och behöver eleven tillgång till dator eller handledning ska detta finnas till hands. Men läraren ska inte hjälpa eleven med disposition eller manusskrivande. Läraren får dessutom inte hjälpa eleven med presentationstekniska hjälpmedel. Den sista fasen då eleven genomför sin muntliga framställning (actio) sker på lektionstid eller särskilt avsatt tid. Inom provtiden, ca 10 minuter, ingår det tid för framförandet av framställningen inklusive responser från övriga elever. Genomförande av delprov A organiseras mer ingående utifrån åtta hållpunkter för läraren att följa. (Bilaga 6) .

2.2.2 Retoriska krav på muntlig framställning

Hur eleven lyckas nå fram med sin information är beroende av hur väl eleven klarar den retoriska grunden. Elmelund Kjeldsen (2008) talar om retorik som en ändamålsbestämd kommunikation. Med det menas en kommunikation som är målinriktad från en avsändare till mottagare där avsändaren påverkar åhörarna med hjälp av sin egen trovärdighet (ethos), påverkar med ett sakligt innehåll och sakliga argument (logos) samt påverkar med känslomässiga argument (pathos). I retorisk kommunikation ingår en förberedande fas av planering inför det muntliga framförandet vilket också av eleverna som genomför delprov A förväntas göra. Eleverna ska genomföra ett förberett tal som är informativt och som ska bidra med kunskaper kring ett tema som är gemensamt för delprovet. Som bilaga till delprovet finns Lärarinformation med anvisningar för hur eleven kan förbereda sig. Dels ska eleverna tillsammans samtala om de föreslagna ämnen som finns. Dels ska var och en av eleverna få möjligheten att tankeskriva om sitt eget val av ämne. Ytterligare uppmanas eleverna av läraren att fortsätta arbetet med att förbereda sitt anförande på egen hand.

Läraren har en mycket begränsad handledande roll och får inte bistå med råd när det gäller bland annat disposition, formuleringar och manus.

Eleven behöver ha både teoretiska och praktiska kunskaper inför den muntliga framställningen. Teoretiska kunskaper om vad en målinriktad kommunikation innebär samt praktiska färdigheter om hur man gör behövs för att budskapet ska nå fram till de som lyssnar. För att bli förtrogen med muntlig framställning behöver eleven dessutom öva sig på att tala inför en publik. Inom retoriken anförs Aristoteles tre kunskapsformer (t ex Gustavsson 2000). Den första formen episteme motsvarar teoretiska kunskaper (Gustavsson 2000:35ff). Den andra formen *tecnhé* motsvarar färdigheter (Gustavsson 2000:101ff). Den tredje och sista formen *fronesis* motsvarar beprövad erfarenhet, sunt förnuft, gott omdöme och vedertaget bruk (Gustavsson 2000:159ff).

Kunskapsbedömningen i muntlig framställning har bland annat studerats av Olsson Jers (2010) som i sin avhandling *Klassrummet som muntlig arena – att bygga och etablera ethos* problematiserar (2010:93ff) den diskrepans som finns i bedömningen av teoretisk kunskap och praktisk kunskap kring denna språkliga verksamhet. Olsson Jers menar (2010:96) bland annat att det endast krävs praktisk kunskap för att nå godkänt betyg och ”som kan sägas vara svår att *inte* klara av om man ingår i en klassrumsmiljö som är tillåtande”. De teoretiska kunskaperna krävs först i de högre betygen. Hur kunskapskraven på den muntliga delen bedöms i det nationella provet har också Palmér (2010:7ff) studerat. Bland annat konstaterar hon att kravet på förberedande moment har tillkommit och eleven ska bifoga ett skriftligt PM.

Det finns ett behov av att uppnå entydighet i tolkningen av kunskapskravens olika betygsnivåer och kunskapsbedömningens likvärdighet är något som tagits upp i Skolverkets rapporter (2004, 2005, 2009) En lösning på dilemmat kan filosofiska ingångar om kunskap ge. Gustavsson (2000) framhåller bland annat vikten av att bejaka flera tolkningsmöjligheter och "Att vinna kunskap består då i konsten att lära sig behärska olika tolkningsmöjligheter och att inte

tensidigt låta sig behärskas av något av de olika perspektiv som erbjuds" (2000:236).

Lundhal (2009:199ff) beskriver de nationella provens historia och framväxt och drar slutsatser om provens två olika kommunikationsformer som har varit kännetecknande för bedömningarna. Dessa kommunikationsformer i bedömningspråket beskrivs av Lundhal (2009:199) som dels långsamt språk och dels snabbt språk. Det långsamma språket finns i det nationella provets bedömningsanvisningar med bedömningsexempel och utförliga kommentarer till olika betygsnivåer. Det snabba bedömningspråket kännetecknas av exakt mätbarhet som i summativ bedömning med en bokstav eller en siffersymbol. I sin diskussion kring konsekvenserna av de olika läroplanerna under olika tider kommer Lundahl (2009: 202) fram till att det går att se hur det snabba språket har påverkat synen på lärande och bedömning och hur den subjektiva läraren som professionell bedömare objektifieras i samband med detta. Strävan efter de objektiva och summativa bedömningsformerna kan ses som en effekt av det framväxande informationsteknologiska samhället där en enkel och snabb återkoppling är något som blir eftersträvansvärd (Lundahl 2009: 204ff).

Dilemmat med en nationell idé om vad en rätt tolkning av kunskaper är har inte varit enkel att lösa. Ett exempel på detta är hur man i skolan har en egen tolkning av begreppet muntlig framställning. Bland annat redovisar och diskuterar Olsson Jers (2010) hur retorik som ämne i skolan har behandlats i olika läroplaner fram till idag. Intressant att notera är hur både lärare och elever tolkar muntlig framställning som en speciell skolgenre och som kan innefatta vitt skilda former av retorik såsom exempelvis redovisning, presentation och argumentation. Även Dysthe (1996:198) påpekar hur en så kallad hybridgenre numera har fått tillträde i klassrummen när eleverna redovisar både via skriftliga PM samt i muntlig redovisning. Det skriftliga PMet kan liknas vid det manusbundna uppläsandet i radio och TV. Dysthe beskriver (1996:198ff) hur presentationer i form av exempelvis redovisningar består av en blandningsgenre där muntlig och skriftlig användning av språket integreras i varandra och jämför med radio- och televisionsgenren. Dysthe

konstaterar (1996:199) bland annat att det finns en likhet mellan de radiotexter som produceras och elevernas projektredovisningar där det krävs skriftligt producerade manustexter som stöd i den muntliga framförandet. Ser man dessutom till televisionsgenrerna så finns det ytterligare likheter i form av en publik som också återfinns i när eleverna ska framföra sina presentationer.

2.3 Bedömningsunderlaget till Delprov A muntlig framställning

I häftet *Bedömningsanvisningar Delprov A* redovisas den bedömningsmatris (Bilaga 4) som läraren använder när betyg ska sättas. I häftet finns även tolkningsstöd utformat som kommentarer till matrisen. I bedömningsmatrisen anges *fyra aspekter av muntligt framförande som ingår i bedömningen: innehåll, disposition och sammanhang, språk samt framförande.*

Innehållet värderas utifrån allt högre krav på anpassning till motsvarande temaområde.

Till exempel gäller betyget E om ”Eleven presenterar en aspekt av temat [...]” och för betyget C gäller att ”innehållet är tydligt anpassat” samt för betyget A att ”Eleven lyfter fram huvudtanken i anförandet.

Disposition och sammanhang bedöms utifrån huruvida anförandet är sammanhängande och någorlunda anpassat till tidsomfånget som är 4 minuter. För C krävs det att ”Anförandet har en tydlig struktur med urskiljbar inledning och avslutning” där tiden också är begränsat inom ramen 3-6 minuter. För betyget A gäller också tidsomfånget 3-6 minuter.

Språket bedöms för betyget E huruvida ”kommunikationen fungerar” och med det menas att ta ställning till i vilken grad kommunikationen inte hindras av språkliga brister. För att betyget C ska kunna ges ska inte språket hindra kommunikationen utan vara ”tydlig och klar”. För betyg A krävs att kommunikationen fungerar ”väl” med ett språk som är uttrycksfullt.

Framförandet anges för de olika betygsstegen utifrån graden av åhörarkontakt och kopplas till eventuell bundenhet till manus. Är eleven bunden till manus så ges betyg E. I den bifogade kommentaren till bedömningsmatrisen (Skolverket 2013) påpekas det att risken finns att eleven lär

sig en manustext utantill och läser upp den för publiken vilket ska undvikas.

Dessa ovanstående aspekter sammanfattas slutligen i en helhetsbedömning av anförandets kommunikativa kvalitet. Syftet med elevens informerande och undervisande tal är att anförandet ska kunna upplevas som ett bidrag till det tema som behandlas i provet. I bifogad kommentar till bedömningsmatrisen finns också exempel på frågor som läraren kan ställa sig såsom ”Blir anförandet ett ‘acceptabelt’, ‘gott’, eller ‘utmärkt’ bidrag till klassens temabearbetning? Hur väl samverkar framförandets innehåll, form och framförande för syftet att informera kamraterna om det valda ämnet?”(Skolverket 2013).

2.4 Deliberativa samtalsformer eller dialogiska klassrum?

I detta avsnitt jämförs dels vad som kännetecknar deliberativa samtalsformer och dels vad som kännetecknar dialogiska samtalsformer och deras bidrag till skolans demokratiska uppdrag (Skolverket, 2011a).

Syftet med delprov A är inte bara att visa upp kunskaper i ett framställt tal syftet är också att den muntliga framställningen ska vara ett förberedande moment inför genomförandet av delprov B (läsförståelse) och C (skriftlig framställning). I den muntliga provdelen finns ett efterföljande moment där eleverna ska ge respons på sin kamrats anförande och på så sätt få möjlighet att bearbeta temat tillsammans inför de skriftliga provdelarna. Detta kan ses som ett led i skolans demokratiska uppdrag att föra det gemensamma samtalet i klassen.

I Skolverkets rapport (2000) *Deliberativa samtal som värdegrund – historiska perspektiv och aktuella förutsättningar* förtydligas denna samtalsform som ”en strävan efter att individen själv tar ställning genom att lyssna, överväga, söka argument och värdera samtidigt som det finns en kollektiv strävan efter att finna värden och normer som alla kan enas om” (2000:5).

Deliberativa samtal enligt Englund (2007:155) innebär samtal där skilda synsätt ställs mot varandra och med utrymme för att olika argument kommer fram. En tolerans och respekt att lyssna

på varandra finns alltid med i samtalen. Vidare har deliberativa samtal inslag av en kollektiv viljebildning och en strävan att komma överens vilket också kan innebära att bli överens om vad man inte är överens om. Deliberativa samtal innebär slutligen att kunna ifrågasätta auktoriteter och rådande normer samt att samtalet förs utan direkt lärarledning.

Dialogiska samtal som förs i klassrummet ger också möjlighet att låta skilda synsätt komma fram men Hultin 2007 (i Englund 2007: 381ff) konstaterar att denna samtalsform skiljer sig från bland annat vad gäller målet är med samtalen. I studien *Dialogiska klassrum eller deliberativa samtal – spelar det någon roll?* presenterar Hultin 2007 (i Englund 2007) det som kännetecknar dialogiska samtal och deliberativa samtal och jämför deras olika normativa positioner utifrån skolans demokratiuppdrag. Bland annat finner Hultin 2007 (i Englund 2007:398) att i det deliberativa samtalet är själva målet att skapa konsensus och där gemensamma beslut ska tas om vad man är överens om. Målet med det dialogiska samtalet är istället att tydliggöra skillnader i åsikter som möjliggör ett flerstämmigt klassrum (Dyhste 1996). I det dialogiska samtalet betonas rätten för elevens integritet som kan bidra med sina synpunkter men som inte behöver offentliggöras inför en allmänhet.

De olika målen kan ses utifrån sina helt olika utgångspunkter där deliberativa samtal bygger på en universell syn och där deltagarna i samtalet förväntas utgå från det allmännas bästa som ett led i demokratiska beslut. När deliberativa samtal förs förväntas eleverna utmana auktoriteter. I det dialogiska samtalet förväntas istället eleven föra en dialog med det auktoritativa talet där det centrala är att ge utrymme för det inre övertygande talet som inte behöver offentliggöras inför hela klassen utan kan ske privat via exempelvis logganteckningar. I båda fallen ges det möjlighet att ifrågasätta auktoriteter men skiljer sig åt beroende på vem och vad som det riktas mot. I deliberativa samtal ifrågasätts även uppfattningar som andra klasskamrater har eller ens föräldrar har då det i det dialogiska samtalet snarare vänder sig mot ideologiska sammanhang som

producerat det auktoritativa talet ((Englund2007:389).

Utifrån dessa olika didaktiska perspektiv så skapas frågor som berör elevernas verkliga möjligheter att föra samtal på sina villkor i skolans undervisning (Englund, 2007:317ff). Hultin 2007 (I Englund 2007:393ff) bidrar med sin jämförande studie till att något bättre klargöra de didaktiska konsekvenserna och därmed olika förhållningssätt till elevernas identiteter.

Den deliberativa samtalsformen har ett kulturellt förhållningssätt som utgår från att elevernas kulturella olikheter kan bli ett hot mot skolans neutralitet. Lösningen på dilemmat är att det kulturella bör överskridas så att vi kan se vad vi kan komma överens om på sakliga grunder och så att alla på så sätt kan mötas som jämlikar (Englund2007:398).

Den dialogiska samtalsformen har i sin tur ett kulturellt förhållningssätt som utgår från att elevernas kulturella identiteter blir en tillgång i det flerstämmiga klassrummet. Den som står närmast det auktoritativa ordet har också störst etiskt ansvar för att släppa in andra stämmor (Englund, 2007:398).

I det delprov som behandlas i denna uppsats (Delprov A muntlig framställning) ingår det som uppgift att eleverna ska bidra med information och nya kunskaper som ska kunna reflekteras i det gemensamma klassrummet. Lärarens roll är att leda samtalen med hjälp av inledande frågor om vad som var mest intressant i anförandet och vilka tankar som väcktes. I övrigt ska alltså eleverna själva styra sina reflekterande samtal och det framhålls också att eleverna ska få tala en i taget (Lärarynformation).

3 Metod

I avsnitt 3.1 beskrivs val av dokument för analys och därefter i avsnitt 3.2 beskrivs typer av genomförda analyser såsom kvalitativ innehållsanalys och principerna för kvalitativ dataanalys (3.2.1) samt kunskapsanalys (3.2.2).

3.1 Val av dokument för analys

Det som har styrt mitt urval av material var naturligt kopplat till min verksamhetsförlagda utbildning (VFU) på en gymnasieskola med yrkesprogram. Tillsammans med min handledare har jag haft möjligheten att få vara med under de veckor som de nationella proven genomfördes för eleverna som läste svenska som andraspråk 1 (SVA1).

Eftersom syftet med denna undersökning var att få svar på om kvalitetskraven i betygsskalan stämmer överens mellan nationellt prov i SVA1 och motsvarande kursplan för svenska som andraspråk 1 så begränsade det mitt urval i första hand. Dessutom fanns ytterligare en begränsning av urvalet då jag enbart valde att studera kvalitetskraven för de muntliga färdigheter som andraspråkselever förväntas behärska. Således analyserade jag följande dokument:

- Ⓟ *Svenska som andraspråk 1, 100 poäng, Kurskod; SVASVA01 (Bilaga 3)*
- Ⓟ *Bedömningsmatris för delprov A muntlig framställning (Bilaga 4) med tillhörande kommentarer.*

Provmaterialet inklusive lärarinformation och bedömningsanvisningar beställs direkt från Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet av behörig rektor.

3.2 Typer av genomförda analyser

Uppsatsen söker besvara två frågeställningar: Finns det en överensstämmelse mellan kunskapskraven i betygsskalan i delprov A muntlig framställning och kursplanen SVA1? Samt på vilket sätt underlättar det nationella provet tolkningen av kunskapskraven i kursplanen för SVA1? Den första frågeställningen lyfter fram vilka muntliga kunskaper och färdigheter som anses vara eftersträvansvärda för elever som läser svenska som andraspråk och i vad mån likheter och skillnader kan ses mellan de olika betygsstegen i kursprovet och kursplanen. Den andra frågan lyfter fram och belyser hur kunskapskraven i det nationella provets muntliga del kan underlätta tolkningen av kunskapskrav i kursplanen. Svaren på dessa två frågeställningar kan ses som ett

exempel på hur tolkningen och förståelsen av kunskapskraven kan bidra till en möjlig konkretisering av kursplanen för SVA1. För att få svar på mina frågeställningar så har jag funnit att ovanstående urval av dokument (se 3.1) kan bearbetas via en kvalitativ innehållsanalys samt en form av kunskapsanalys utifrån Aristoteles beskrivning av kunskapsformer som kommer att beskrivas nedan.

3.2.1 Kvalitativ innehållsanalys

Med en kvalitativ innehållsanalys menas att innehållet i de utvalda nationella styrdokumenterna analyserades utifrån fyra principer för kvalitativ dataanalys (se Denscombe 2009:367-368). Dessa principer är:

a)Analysen av data ska vara fast förankrade i datamaterialet.

I föreliggande uppsats eftersträvades principen genom tydliga referenser, dels till det nationella delprovet A muntlig framställning och dels till den aktuella kursplanen. Därför bifogas en sammanställning (bilaga 5) för att ge läsaren en ytterligare möjlighet att förstå varifrån jag härleder mina tolkningar av data.

b)Forskarens förklaring av data ska komma ur en mycket noggrann läsning av data.

Syftet med analysen av data har varit att härleda beskrivningar av kunskapskraven som återfinns i delprovet och i kursplanen för SVA 1 och hur dessa kan tolkas och förstås i aktuellt bedömnings-sammanhang. Förklaringen av data har successivt vuxit fram i en fortlöpande process i flera steg. Första steget innebar att dels uppnå förtrogenhet med innehållet i Delprov A muntlig framställning och dels bli förtrogen med innehållet i motsvarande ämnesplan för SVA respektive kursplanen för SVA1. Med hjälp av tre inledande läsnivåer (Denscombe 2009:372) fick jag bättre förståelse för delprovets djupare retoriska syften. Genom att anteckna och korshänvisa var i delprovet den retoriska arbetsprocessens sex delar kunde ses och klargöra vad som inte skulle betygsättas respektive skulle betygsättas så skapade jag mig en bra grund för att kunna begränsa

den fortsatta analysen och fokusera på det som var relevant för min studie. Närmare bestämt sökte jag först och främst efter gemensamma referenser utifrån den retoriska arbetsprocessens sex faser: *intellectio; inventio; dispositio; elocutio; memoria och actio* (Renberg, 2004:105; Olsson Jers 2010:32ff). Jag noterade delar som kunde tolkas mångtydigt och som kunde hänvisas till annan tolkning i tidigare forskning. Text var begreppet muntlig framställning något som man inom skolan tolkade på flera sätt (se avsnitt 2.4). Steg två i analysprocessen utgjordes av en sammanställning av betygsnivåerna mellan kursplanen SVA1 och bedömningsmatrisen (Bilaga 5) för att observera eventuella luckor där motstridiga tolkningar av kunskapskraven kunde göras. Eftersom actiofasen är den del som bedöms i delprovet så inriktade jag min fortsatta läsning på hur kunskapskraven ingående beskrevs i delprovets bedömningsmatris (bilaga 4). Steg tre i analysprocessen bestod därefter av en kritisk tolkande inläsning av den beskrivande texten kring vilka kunskaper som anses relevanta för bedömning utifrån Aristoteles kunskapsformer parat med Gustavssons (2000) kunskapsdefinitioner (se avsnitt 2.2.2). Detta arbete bestod även här av flera återkommande omläsningar av bedömningsmatrisen och tillhörande bedömningsanvisningar. Dessutom tog jag del av bedömningsstöden som Skolverket tillhandahåller på sin hemsida (www.skolverket.se). Under punkt d) nedan beskrivs ytterligare hur datamaterialet bearbetades.

c)Forskaren ska undvika att föra in obefogade fördomar i analysen av data. Detta innebär inte att forskaren ska (eller kan) närma sig innehållet utan någon referens till eller kännedom om tidigare forskning inom området men det innebär att analysen av kvalitativa data inte bör baseras på begrepp som har hämtats direkt från befintliga teorier eller tidigare forskning (Denscombe 2009:368).

Jag fann att denna princip var svår att nå upp till och uppfylla och därför gör jag en redogörelse av hur och varför jag avviker från denna princip.

För att kunna skapa mig en uppfattning av vad tidigare forskning har kommit fram till har

jag använt mig av sökkriterier som innefattade dels muntlig bedömning i svenska som andraspråk och dels nationella prov i svenska som andraspråk. Det jag fann som närmast kunde relatera till min studie behandlade nationella prov i ämnet svenska och innefattade muntlig redovisning och bedömning (Korp, 2006; Olsson Jers, 2010; Palmér 2010). De retoriskt grundade teorier som Olsson Jers (2010) bland annat använder sig av har jag också använt mig av. Närmare bestämt är det kopplingen till den retoriska arbetsprocessen (Olsson Jers 2010: 32) som är aktuell även i denna studie eftersom det är elevernas muntliga färdigheter som är den gemensamma nämnaren. Att jag använder mig av begrepp hämtade från det retoriska området kan vara ett problem eftersom definitionerna av retorik som vetenskap inte entydigt har kunnat tolkats utan växlat genom historien (Olsson Jers 2010:21). I denna studie har fokus varit på hur kunskaper i nationellt prov och muntlig framställning beskrivs och för att orientera mig mer i framförallt tolkningen av kunskapskraven i Nationella prov har jag tagit del av Skolverkets rapporter (2004, 2005,2007) samt det bedömningsstöd som Skolverket har på sin hemsida (2013). Dessutom har jag fördjupat mig inom området kunskapsfilosofi (Gustavsson 2000) för att få en fördjupad förståelse av begreppet färdighetskunskaper eftersom delprovet har som mål att pröva elevens kunskaper och färdigheter i muntlig framställning.

d)Analysen av data ska innefatta en repetitiv process. Utvecklingen av teorier, hypoteser, begrepp och generaliseringar ska grunda sig på en process som ständigt rör sig fram och tillbaka i jämförelsen av empiriska data med de koder, kategorier och begrepp som används (Denscombe 2009:368)

I denna studie kännetecknades analysprocessen i en återkommande jämförelse av hur kunskapskraven kunde tolkas i delprovet och dels i motsvarande kursplan för SVA1 med alternativa beskrivningar av kunskapsformer enligt Gustavsson (2000).

3.2.2 Kunskapsanalys

Det informeraende och undervisaende anförande som eleven förväntas visa sina färdigheter i kan jämföras med vad som kännetecknar ett informeraende tal som med sitt logiska framställningssätt använder medlen för att övertyga främst från logisk argumentation (Renberg 2004:96ff). Som ett led i mitt arbete att finna en mer ingående kunskapsteoretisk analysmodell har jag tagit del av Gustavsson (2000) kunskapsfilosofiska resonemang och Aristoteles uppdelning av kunskaper episteme, techné och fronesis. Dessa grekiska beteckningar av kunskapsformer översätter Gustavsson (2000) till teoretisk kunskap (2000:35), praktisk – produktiv kunskap (2000:101) samt kunskap som praktisk klokhet (2000:159). Dessa begrepp kan jämföras med läroplanens kunskapssyn som bland annat refererar till Aristoteles (Gymnasieskola. 11: 49). I en jämförelse med kunskapsformerna fakta, förståelse, färdigheter och förtrogenhet som läroplanen utgår ifrån så refereras det även till Aristoteles kunskapsformer. Att eleven visar sina färdigheter i något handlar om att veta hur någonting kan göras och att kunna utföra det. Dessa kunskaper visar eleven ofta genom att till exempel göra, använda och utföra någonting (Gymnasieskola. 11: 49). Eftersom delprov A bedömer elevernas muntliga färdigheter så behövs en form av analys som ger alternativa begrepp att beskriva, förstå samt tolka de kunskapskrav som återfinns i delprovet. Dessa begrepp fann jag i Aristoteles kunskapsformer episteme, techné och fronesis som gav ett sätt att bringa klarhet i tolkningen av kunskapskraven och se möjliga konsekvenser av dessa tolkningar.

4 Resultat

I avsnitt 4.1 redovisas analysen av vilka kunskaper som bedöms i actiofasen av elevens muntliga framställning. Därefter redovisas i avsnitt 4.2 hur Aristoteles kunskapsformer episteme, techné och fronesis återges i det nationella provet och i kursplanen. En sammanfattning av resultaten återfinns i avsnitt 4.3.

4.1 Analys av actio i delprov A muntlig framställning

Den muntliga framställningen som eleven ska genomföra ingår i genren informeraende och

undervisande tal (Renberg 2004). I kommentarerna till Bedömningsmatrisen påpekas det att anförandet bör vara strukturerat enligt retorikens grundmodell med en inledning, huvuddel och en sammanfattande avslutning (Skolverket 2013). Delprovet bedömer alltså kvalitén i själva framförandet av elevens muntliga framställning och som motsvaras av den retoriska arbetsprocessens sista fas , actio.

I ett undervisande, informerande tal är medlet att övertyga framförallt via ett logiskt framställningssätt. De strategier som talaren kan använda sig av är att vara *kunnig i ämnet*, att kunna *strukturera* upp och *disponera* talet vad gäller innehåll och tid. Talet ska också innehålla *logiska resonemang* med utförliga *faktaargument* som konkretiseras och förklaras (Renberg 2004:96ff). Medlen för att övertyga är alltså framförallt genom logos (se avsnitt 2.5). Hur återges dessa kvalitetskrav i det nationella provet?

Jag finner att en av de kunskaper som bedöms i det nationella provet prövar elevens förmåga att presentera ett innehåll. I bedömningsmatrisen (Bilaga 4 och 5) finns på samtliga betygsnivåer en progression av ökade kunskapskrav för hur innehållet presenteras. För att uppnå betyg E räcker det med att presentera en aspekt av temat, för att uppnå betyg C läggs det även krav på att innehållet har en tydlig anpassning till temat och för att uppnå betyg A ska eleven effektivt lyfta fram huvudtanken. När jag går vidare och analyserar kunskapskraven för disposition och sammanhang så konstaterar jag att det endast går att uppnå betyg E och C. Framförallt bedöms här elevens förmåga till tidsanpassning av sitt anförande. Tidsaspekten tycks vara central och har en begränsad ram om fyra minuter där kravet för betyg E är ett minimum om tre minuter och kravet för C är mellan tre till sex minuter. Dispositionen av innehållet visar också en progression av ökade kvalitetskrav i bedömningsmatrisen. För betyg E ska anförandet vara sammanhängande och för betyg C även ha med en tydlig inledande del och en avslutande del men inget nämns om själva huvuddelen. I kommentarerna till Bedömningsmatrisen ges exempel på hur betyget E ska tolkas. Till exempel behöver åhörarna inte självklart förstå hur exempel som understryker argumentationen hänger ihop

med åsikten som framförs. Däremot ska åhörarna kunna uppfatta en urskiljbar inledning och avslutning som därmed fungerar som en tydlig inramning för att betyg C ska ges. Samtidigt går det att läsa att det finns förväntningar på att anförandet ska vara strukturerat enligt retorikens grundmodell med en introducerande inledning, en diskuterande huvuddel samt en sammanfattande avslutning.

Kunskapskraven för den språkliga delen i Bedömningsmatrisen (Bilaga 4, 5) betonar framförallt den verbala kommunikativa sidan och krav på språklig formulering. Detta uttrycks på samtliga betygsnivåer som att språket inte hindrar kommunikationen. För varje betygsnivå finns en förklaring vad som menas med de olika kunskapsuttrycken. För betyg E anges att språket endast i undantagsfall hindrar kommunikationen. För betyg C ska språket vara tydligt och klart. För att eleven ska ges betyg A ska språket dessutom vara uttrycksfullt. I kommentarerna till Bedömningsmatrisen (Skolverket 2013) förklaras uttrycksfullt som precisa och åskådliga uttryck där ”eleven använder sig av fackuttryck eller bildspråk”. Eleven är engagerad och använder sig av ”värderande påståenden och lyfter fram dessa med betoningar och pauser.” (Bilaga 5). Jag tolkar detta som att de språkliga kraven som ställs på andraspråkselever betonar elevens förmåga att kunna det svenska språket som en förutsättning för att kunna genomföra en godtagbar muntlig framställning.

I kommentarerna till bedömningsmatrisen särskiljs bedömningen mellan ämnet svenska och sva när det gäller just språkliga kvalitetskrav. I ämnet svenska talar man om ”begripligt språk” (s13) och i ämnet sva betonas istället att bedöma ”hur kommunikationen fungerar” men samtidigt har båda ett fokus utifrån ett kommunikativt perspektiv. Med begripligt språk menas att ”åhörarna förstår innehållet utan alltför stor ansträngning”(s13). För ämnet sva lyfter man istället fram elevens användning av ordförråd och förmågan att behärska uttal och grammatik som visar hur kommunikationen fungerar. Detta leder lätt till ett tankefel att det är eleven som bedöms och inte den språkliga förmåga. Oavsett om eleven läser sv eller sva är både ett begripligt språk och att

kommunikationen fungerar två centrala aspekter som är förutsätter varandra. Varför ska en bedömning av elevens grammatiska behärskning betonas i SVA men inte i SV? Det som jag finner skiljer bedömningarna åt är grundat i ämnenas syften och skilda förväntningar på språklig förmåga hos eleven. I ämnet svenska betonas bedömningen utifrån hur åhörarna uppfattar elevens framställning och i ämnet sva betonas bedömningen utifrån hur eleven själv behärskar det svenska språket utan inblandning av åhörarens uppfattningar. Frågan som jag ställer mig är om provets språkliga krav är något som uttryckligen ska utgöra en del i bedömningen av de retoriska krav som ställs i delprovet. Det som skulle kunna betonas är elevens förmåga till ett logiskt framställningssätt som mer implicit inbegriper även den språkliga kommunikativa sidan av anförandet. Bedömningen utgår då mer från en logisk presentationsframställning oavsett om eleven läser svenska eller sva. Det finns en risk att bygga in en föreställning om elever som läser SVA ska bedömas med högre krav på språklig förmåga än motsvarande elev som läser svenska.

4.2 Episteme, techné och fronesis i delprov A muntlig framställning respektive kursplan SVA1.

I analysen har jag vägletts av Aristoteles kunskapsformer (se avsnitt 3.2.2) när det gäller elevens förmåga att hålla ett muntligt anförande inom valt tema och elevens kommunikativa språkförmåga i muntliga presentationer. Dessa kunskapsformer motsvaras av teoretisk kunskap, praktisk produktiv kunskap samt kunskap som praktisk klokhet (Gustavsson 2000).

Den teoretiska kunskapsformen *episteme* beskriver elevens förmåga att analysera och reflektera över anförandets innehåll och själva framförandet. Detta är inte något som ingår som en bedömningsdel i delprov A muntlig framställning men som det ändå krävs att eleven har gjort genom de fem första förberedande faserna av den retoriska arbetsprocessen (se avsnitt 2.2.1).

Den praktiska produktiva kunskapsformen *techné* är den form av kunskap som i det antika Grekland sågs som en praktisk färdighet och som bedömde om hantverket var väl utfört.

Techné ingår som en bedömningsdel i kursprovets bedömningsmatris (Bilaga 4) i och med

det praktiska momentet och genomförandet av den muntliga framställningen. I bedömningsmatrisen beskrivs dessa praktiska färdigheter med verben presenterar [innehållet], uttrycker [tankar], lyfter fram [huvudtanke], håller [ett anförande]. Kunskapskraven förstärks i de två högre betygsnivåerna C och A med ytterligare beskrivningar av hur exempelvis innehållet ska presenteras såsom ”tydligt anpassat” och med ”tydligt fokus”.

Kunskap som praktisk klokhet *fronesis* är kopplat till beprövad erfarenhet (Gustavsson 2000:159; Olsson Jers 2010:125).

Fronesis motsvaras i kursprovet bedömningsmatris (Bilaga 4) som förmågan att i framförandet välja rätt strategi som leder till att budskapet vinner gehör hos publiken. I bedömningen av framförandet förväntas det att eleven använder sig av strategier som syftar till att öka publikkontakten. För betygsnivå C finns exempel på sådana strategier som eleven kan använda såsom ögonkontakt, pausering, presentationstekniskt hjälpmedel eller gester. Ett annat sätt att beskriva kunskap som praktisk klokhet är att visa gott omdöme och förmåga till anpassning av talet i förhållande till den aktuella situationen. Jag finner att denna förmåga också beskrivs i bedömningsmatrisen (Bilaga 4). Dels ska elevens anförande vara ”anpassat till kommunikationssituationens syfte och mottagare” dels ska eleven anpassa sitt anförande när det gäller den begränsade talartiden. I delprovets bedömningsmatris räcker det inte att eleven följer en uppgiftsinstruktion utan måste även ha förmågan att anpassa sitt muntliga framförande så att det verkligen kan bidra med värdefull information till det tema som klassen bearbetar tillsammans.

Delprovets betygsnivåer är anpassade till den del av kunskapskraven i kursplanen för SVA 1 som berör muntliga färdigheter (bilaga 3). Eleven bör ha integrerat samtliga kunskapsformer för att behärska den retoriska situation som eleven befinner sig i. Detta visar sig som krav på elevens förmåga att genomföra muntliga presentationer (*techné*). För betygsnivå C finns tillägget att eleven kan lyfta fram en huvudtanke som understöds med exempel och för betygsnivå A ställs kravet att huvudtanken lyfts fram effektivt. Dessutom betonas elevens språkliga anpassning där bedömningen

innefattar elevens förmåga att använda sig av kommunikativa strategier då ordförrådet inte räcker till. Detta motsvaras av den slags praktiska klokhet (fronesis) som eleven behöver ha kunskaper om för att gör bra strategiska val i olika kommunikationssituationer. Kunskapskraven mellan betygsnivå C och A skiljs åt genom att eleven för att få betyget A inte bara kan visa prov på någon enstaka strategi utan även kan visa olika slags strategier. De bakomliggande teoretiska kunskaperna (episteme) återfinns i undervisningsmålen (bilaga 1). I häftet Lärarinformation (Skolverket 2013) anges det att delprov A muntlig framställning prövar de två första målen och mål 3 och 4 prövas i viss utsträckning.

4.3 Sammanfattning av resultaten

Sammantaget visar resultatet att kunskaperna som behövs i delprov A muntlig framställning har sin grund i den retoriska arbetsprocessen. Elevens uppgift är att hålla ett informerande och undervisande (se avsnitt 2.2) tal där kommunikationsformen kan ses ur ett retoriskt perspektiv. Jag finner att eleven inte bara bedöms utifrån sin förmåga att presentera innehållet på ett sådant sätt att åhörarna berörs och reflekterar genom att tillföra nya perspektiv utan dessutom bedöms elevens språkliga kvaliteter.

Eftersom det undervisande, informerande talet som eleven ska hålla bygger på ett logiskt framställningssätt så är också medlen för att övertyga logiska via ett väldisponerat innehåll som anpassats till situationen och mottagarna. I bedömningsmatrisen ställs också krav på dispositionen för framförallt det högre betygssteget. För betyg C anges det att krav ställs på en något tydligare framhävd struktur med inledning och avslutning i anförandet. Jag konstaterar alltså att bedömningen av dispositionen fokuserar på den inledande och avslutande delen av talet.

Det som lyfts fram är kravet på anpassning som finns i delprovets bedömningsmatris (bilaga 4). Detta visar sig framförallt i bedömningsdelen innehåll och betygsnivå C, disposition och sammanhang och betygsnivåerna E samt C och i den avslutande helhetsbedömningen för betygsnivåerna E och A. Anpassningsförmågan är också något som framhålls i kursplanens

kunskapskrav (bilaga 3) där elevens förmåga till språkliga anpassning bedöms och som relateras till ämne, syfte, situation och mottagare på samtliga betygsnivåer. Således konstaterar jag att det finns en överensstämmelse mellan kunskapskraven i betygsskalan i det nationella kursprovet SVA1 och kursplanen SVA1.

Anpassningskraven som ställs i både kursplan och delprov kan också relateras till Aristoteles kunskapsformer episteme, techné och fronesis eftersom delprovet ställer krav på förmågan att kunna analysera och reflektera över sitt tal och att ha de praktiska färdigheterna för att framförandet ska bli optimalt. Under själva actiofasen visar eleven upp sin förmåga att praktiskt kunna tillämpa och genomföra talet (techné) kombinerat med ett gott omdöme (fronesis).

Jag konstaterar också att kunskapskraven i delprovets bedömningsmatris förtydligar innehållet i kursplanen genom att framhålla en muntlig kompetens som i detta fall grundar sig på retoriska villkor (Olsson Jers 2010:45). Delprovet kan sägas förtydligar tolkningen av kursplanens kunskapskrav när det gäller just de speciella villkor som finns i detta delprov. Så när det gäller frågan på vilket sätt det nationella provet underlättar tolkningen av kunskapskraven i kursplanen för SVA1 så görs detta i och med att den retoriska arbetsprocessen kan tolkas in. Delprovet har inte som mål att pröva samtliga krav i kursplanen utan endast elevens förmåga att samtala, presentera ett ämne som är anpassat till en viss kontext. Delprovet prövar elevens muntliga kommunikationsförmåga i detta fall men också elevens förmåga att använda sig av ett retoriskt framställningssätt i och med krav på anpassningen till den speciella provsituation som finns. Den mottagarinriktade anpassningen återfinns i kursplanen och som förtydligas i bedömningsmatrisens avslutande helhetsbedömning och den totala kommunikationssituationen.

5 Diskussion

Behovet av en underlättande tolkning av kunskapskraven kan ses som en konsekvens av det framväxande behovet av en snabb återkoppling till eleverna ((Lundahl 2009: 204ff) men som jag ser det finns en baksida av denna strävan till enkelhet som drabbar dels läraren som bedömare och

även drabbar eleverna som har rätt att bli bemötta med ett legitimt bedömningsunderlag.

Jag håller med Gustavsson (avsnitt 2.2.2) som framhåller vikten av att bejaka flera tolkningsmöjligheter och ett syfte med min undersökande studie är just att visa på ett alternativt sätt att synliggöra kunskaper som berör verbal kommunikation och som kan beskrivas i en specifik muntlig situation. Gustavsson (2000:236) lyfter fram själva förmågan att kunna behärska olika tolkningar som en konstform i sig vilket går stick i stäv med de rapporter Skolverket (Skolverket 2004, 2005, 2007) har fått fram. Både Korp (2006) och Palmér (2010) visar på ett efterfrågat behov av tolkningsstöd för lärarna så att en nationell samsyn kan uppnås kring kunskapskraven vilket gynnar ensidig tolkning av kunskaper. Problemet finns ändå kvar, nämligen hur i sin tur tolka dessa bedömningsstöd som kännetecknas av ett långsammare språk (Lundahl 2009). Tolkningsstöd måste alltid göras. Som jag ser det finns frågan alltid kvar, vilka olika tolkningar av de kunskaperna som ska bedömas kommer fram? Viktigare än att sträva mot en samsyn borde då vara att anamma olika tolkningsmöjligheter men som kräver genomarbetade analyser.

Delprovet är inte tänkt att fungera som ett examensprov (Skolverket 2013b) men ska hjälpa till att konkretisera kursplanen. De kunskaper som eleven prövas i berör enbart verbal kommunikationsförmåga men kopplingarna som finns till ämnesplanens mål blir förvirrande med exempel på oklara beskrivningar av vilka ämnesmål delprovet prövar. I lärarinformationen (2013b) anges att delprovet prövar förutom mål 1, 2, 3, och 4 även prövar mål 5 och 6 (Bilaga 1). Men i bedömningsmatrisen ingår inte några explicita kunskapskrav för att mäta elevens förmåga att läsa och reflektera över texter. Bedömningsmatrisen (bilaga 4) ger en mall enbart för att bedöma den muntliga framförandet. Begreppet ”prövning” blir då aktuellt för ytterligare tolkning.

En annan tanke jag tar med mig är en jämförelse mellan Olssons Jers och min studie och som berör kraven på mottagaranpassning av den muntliga framställningen. Olsson Jers (2010:97) visar på en intressant iakttagelse mellan betygskraven och deras relation till hur pass

mottagarinriktad framställningen är. För de lägre betygen krävs det då att eleven i stort sett ska visa på modet att våga tala inför en åhörargrupp men för att få högre betyg krävs dessutom välanpassat framförande gentemot åhörarna. Det jag ser idag är hur högre krav har tillkommit i den nya läroplanen Gy11. Att eleven ska ha modet att stå inför en grupp är något som inte längre ger ett betyg. Till skillnad från Olsson Jers (2010) så tycker jag mig istället se hur eleven redan för betyg E mer eller mindre förväntas kunna hålla ett gruppriktat tal och mottagaranpassa sitt anförande. När jag läser i kommentarerna till bedömningsmatrisen (Bilaga 5) konstaterar jag att det inte räcker med att innehållet är välutvecklat med en tydlig struktur utan eleven ska redan för betyg E även kunna nå fram med sitt anförande. Eleven förväntas redan för betyg E ha den handlingskompetens som behövs och även erfarenhet av handlingsutrymmet som den kommunikativa situationen kräver. Som lärare har jag att förhålla mig till detta faktum när jag lägger upp en språkutvecklande undervisning där jag kan ta hjälp av bedömningsmatrisens mall när jag prövar elevernas muntliga kompetens.

När det gäller framtida forskning så vill jag rikta uppmärksamhet mot ämnets centrala uppgift med sitt språkutvecklande syfte. I ämnet Svenska som andraspråk förtydligas språkets funktionella roll kopplat till bestämt syfte. I delprovet prövas ju andraspråkseleverna i sin muntliga kompetens med avseende på just detta. Ett område som skulle kunna vara undersökningsbart berör då de förutsättningar som lärare har att undervisa i muntlig framställning, att bedöma elevens muntliga kvaliteter och de teoretiska grunder som finns för detta. Vilka möjligheter har övriga lärarstudierande att få kunskaper om andraspråkselevernas villkor i muntlig språkutvecklingen i övriga skolämnen?

Språkutvecklingsperspektivet i SVA och det nationella provet kan ses som ett led i arbetet med att demokratisera klassrummet och ge eleverna möjligheter att uppleva hur de kan påverka sina klasskamrater med hjälp av retorikens villkor. Jag kan se hur de samtalsformer som finns att använda sig av (se avsnitt 2.4) antingen kan leda mot att eleverna själva tar ställning in en kollektiv

gemenskap för att söka konsensus eller ha målet att var och en synliggör sina åsikter utan att det måste finnas en gemensam överenskommelse om vem som har rätt eller fel. Funktionen som det nationella delprovet får är att betona att även andraspråksundervisningen måste ha med det demokratiska innehållet i ett språkutvecklingsperspektiv antingen i form av deliberativa samtal eller i form av dialogiska samtal.

6 Sammanfattning

Syftet med den här undersökningen har varit att undersöka en alternativ tolkning av muntliga kunskaper i nationellt prov i SVA1 och jämföra mot kursplanen. Detta kan då ses som ett försök att se om det underlättar tolkningen av hur muntlig kompetens ska bedömas. Innan själva bedömningen äger rum behöver läraren sätta sig in i hur kunskapskraven beskrivs och även tolka och förstå hur kraven betygsskala är tänkta att fungera. Eftersom bedömningens likvärdighet ifrågasätts i Skolverkets (2004, 2005, 2007) rapporter och där bristerna i betygens likvärdighet bland annat förklaras av lärares svårigheter att förstå målens formuleringar och kunskapskrav så har jag med den här studien sökt förstå en del av bedömningen i det nationella provet som genomförs för elever med svenska som andraspråk. Närmare bestämt har jag begränsat undersökningen till att omfatta enbart delprov A muntlig framställning för att kunna få en fördjupad förståelse för vilken muntlig kompetens som efterfrågas hos elever med svenska som andraspråk.

Med hjälp av en kvalitativ innehållsanalys gick det att få fram hur den retoriska arbetsprocessen återspeglas i det nationella provet. Dessutom genomfördes en hypotesprövning av mitt påstående att eleverna behöver behärska Aristoteles kunskapsformer episteme, techné och fronesis för att kunna genomföra uppgiften i muntlig framställning.

Resultaten visar att överensstämmelse finns mellan de språkliga kraven på anpassning till den kommunikativa situationen. Språkets funktion blir särskilt tydlig i delprovet eftersom villkoren i den muntliga situationen som eleven befinner sig i är tydligt uppbyggt kring den retoriska

arbetsprocessen. De kunskaper som eleven behöver behärska är både teoretiska och praktiska och som måste kombineras för att få ett betyg i delprovet. Teoretiska kunskaper (episteme) om retorik behöver kombineras med praktisk produktiv kunskap (techné) och kunskap som praktisk klokhet (fronesis) för att kunna genomföra uppgiften i delprov A muntlig framställning på ett godtagbart sätt.

Tackord

Jag vill rikta ett varmt tack till min handledare Dorota Lubinska som med tålamod och skicklighet gett mig konstruktiv kritik och bidragit till en värdefull vägledning i mitt skrivande. Att skriva en kandidatuppsats har utmanat min förmåga att kunna genomföra en mer djupgående forskningsuppsats vilket inte hade varit möjligt utan en noggrann handledare som trots den korta tiden som fanns till förfogande. Snabb återkoppling med konstruktiv feedback via mejlkorrespondens gav mig värdefull energi att omarbete mitt skrivande om och om igen. Detta är något som jag tar med mig i mitt kommande läraryrke då jag ska ge feedback till framtida elever i sitt mödosamma skrivande i skolan.

Cecilia Sundin

Referenser

- Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Dysthe, O. (1996). *Det flerstämmiga klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.
- Elmelund, Kjeldsen, J. (2008). *Retorik idag*. Lund: Studentlitteratur.
- Englund, T. (2007). *Utbildning som kommunikation. Deliberativa samtal som möjlighet*. Uddevalla: Daidalos.
- Gustavsson, B. (2000). *Kunskapsfilosofi. Kunskapsformer i historisk belysning*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Gymnasieskola 11 Hämtat 2013- 0-07: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=25>
- Korp, H. (2006). *Lika chanser på gymnasiet? En studie om betyg, nationella prov och social reproduktion*. Doktorsavhandling, Malmö högskola. [elektronisk resurs]
- Kursprov i svenska 1 och svenska som andraspråk 1 - Lärarenkät
Hämtat 2013-04-09:
<http://www.natprov.nordiska.uu.se/provochdiagnosmaterial/gymnasietgy2011/infogykurs1/>
- Lundahl, C. (2009). *Varför nationella prov? – framväxt, dilemman, möjligheter*. Lund: Studentlitteratur
- Olsson Jers, C. (2010) *Klassrummet som muntlig arena. Att bygga och etablera ethos*
Malmö Studies in Educational Sciences No. 51. Doktorsavhandling i svenska med didaktisk inriktning, Malmö högskola. [elektronisk resurs]
- Palmér, A. (2010) *Att bedöma det muntliga. Utvärdering av ett delprov i gymnasieskolans nationella kursprov, SV B*. Hämtat 2013-04-11:
<http://www.natprov.nordiska.uu.se/forskningochpublikationer/publikationer/>
- Renberg, B. (2004). *Bra skrivet väl talat.Handledning i skrivande och praktisk retorik*. Lund. Studentlitteratur.
- Skolverket (2000). *Deliberativa samtal som värdegrund – historiska perspektiv och aktuella förutsättningar*
Hämtat 2013-05-12: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=752>
- Skolverket (2004). *Det Nationella provsystemet i den målstyrda skolan*.
Hämtat 2013-04-14: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1379>
- Skolverket (2005). *Nationella Prov i Gymnasieskolan- ett stöd för likvärdig betygssättning*.
Hämtat 2013-04-14: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1496>
- Skolverket (2007). *Likvärdig betygssättning i gymnasieskolan?*
Hämtat 2013-04-14: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2286>
- Skolverket (2011a). *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. Hämtat 2013-04-01: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2705>
- Skolverket (2011b) *Svenska som andraspråk 1, 100 poäng, Kurskod; SVASVA01*
Hämtat 2013-04-10 <http://www.skolverket.se/forskola-och-skola/gymnasieutbildning/amnes-och-laroplaner/sva?subjectCode=SVA&lang=sv>
- Skolverket (2013a) *Bedömningsmatris (SVA1, Bedömningsanvisningar delprov A.)*.
- Skolverket (2013b). *Lärarinformation I: Nationellt kursprov SVA 1 Stockholm*, Skolverket. Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet.

Bilaga 1: Mål i ämnesplan för SVA

Ämne – Svenska som andraspråk (Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011: 4.9))

Undervisningen i ämnet svenska som andraspråk ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

1. Förmåga att kommunicera i tal och skrift och anpassa språket till ämne, syfte, situation och mottagare.
2. Förmåga att använda ett rikt ordförråd på ett sätt som är relevant för sammanhanget.
3. Kunskaper om det svenska språkets uppbyggnad och språkliga normer, dvs. hur ord, fraser och satser är uppbyggda samt hur dessa samspelar.
4. Förmåga att strukturera, referera, värdera och kritiskt granska innehållet i muntligt och skriftligt språk.
5. Förmåga att läsa och reflektera över texter av olika slag.
6. Förmåga att läsa och reflektera över skönlitteratur i skilda former och från olika delar av världen
7. Kunskaper om språk och språklig variation samt förmåga att reflektera över språkanvändning och attityder till olika språkbruk.
8. Förmåga att jämföra det svenska språket med det egna modersmålet och andra språk som eleven har färdigheter i, samt förmåga att reflektera över den egna språkinläringen.

Bilaga 2: Progressionstabell över gemensamma kunskapsuttryck för samtliga kurser i GY11.

Källa: Gymnasieskola 2011

	Betyget E	Betyget C	Betyget A
<i>Beskriver, redogör, förklarar, diskuterar, resonerar, motiverar</i>	Översiktligt	Utförligt	Utförligt och nyanserat
<i>Värderar, utvärderar</i>	Enkla omdömen	Nyanserade omdömen	Nyanserade omdömen och ger förslag på hur arbetet kan förbättras
<i>Slutsatser, argument, motiv, resonemang, reflektioner, bedömningar, jämförelser, kopplingar, förklaringar, ge förslag, exempel</i>	Enkla	Välgrundade	Välgrundade och nyanserade
<i>Situationer</i>	Bekanta	Bekanta/Nya	Nya
<i>Komplexitet i situationer, uppgifter, problem, frågor osv.</i>	Enkla	–	Komplexa/Avancerade
<i>Utförande</i>	Med visst handlag	Med gott handlag	Med mycket gott handlag
<i>Utförande</i>	Med viss säkerhet	Med viss säkerhet	Med säkerhet
<i>Utförande</i>	I samråd med handledare	Efter samråd med	Efter samråd med

	När eleven samråder med handledare bedömer hon eller han med viss säkerhet den egna förmågan och situationens krav.	handledare När eleven samråder med handledare bedömer hon eller han med viss säkerhet den egna förmågan och situationens krav.	handledare När eleven samråder med handledare bedömer hon eller han med säkerhet den egna förmågan och situationens krav.
<i>Resultat, kvalitet</i>	Tillfredsställande	Tillfredsställande	Gott/God
<i>Kvantitet</i>	Någon	Några	Flera
<i>Kvantitet</i>	Begränsade	–	Omfattande
<i>Kvantitet</i>	Fåtal	Fåtal/Flera	Flera
<i>Dokumentation</i>	Enkel	Noggrann	Noggrann och utförlig
<i>Fackspråk</i>	Enkelt	–	Nyanserat
<i>Riskbedömning</i>	Enkel	–	Välgrundad
<i>Analys, tolkning</i>	Enkel	–	Komplex/Avancerad
<i>Projektplan, synopsis, kampanj, planering, manus</i>	Enkel	Enkel/Genomarbetad	Genomarbetad

Bilaga 3: Utdrag ur kursplanen svenska som andraspråk 1, Kunskapskrav

Svenska som andraspråk 1, 100 poäng, Kurskod; SVASVA01

Betyg E

*Eleven kan samtala om ämnen som rör vardag, samhälle, studier och arbete, och anpassar **till viss del** sitt språk efter ämne, syfte, situation och mottagare.*

Eleven kan göra muntliga presentationer där sammanhanget är lätt att följa.

*Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsningen är tillräckligt god för att den skriftliga och muntliga kommunikationen inte ska hindras annat än i **undantagsfall**.*

Betyg C

*Eleven kan samtala om ämnen som rör vardag, samhälle, studier och arbete, och **till viss del** anpassa sitt språk efter ämne, syfte, situation och mottagare.*

*Eleven kan göra muntliga presentationer där sammanhanget är lätt att följa. **I dessa kan eleven lyfta fram huvudtanken och stöder den med exempel.***

*Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsningen är tillräckligt god för att den skriftliga och muntliga kommunikationen **inte ska hindras**. När ordförrådet **inte räcker till kan eleven visa prov på någon strategi för att uttrycka sig på annat sätt.***

Betyg A

*Eleven kan samtala om **komplexa** ämnen som rör vardag, samhälle, studier och arbete, och kan **till stor del** anpassa sitt språk efter ämne, syfte, situation och mottagare.*

*Eleven kan göra muntliga presentationer där sammanhanget är lätt att följa. **I dessa kan eleven effektivt lyfta fram huvudtanken och stöder den med exempel.***

*Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsningen är tillräckligt god för att den skriftliga och muntliga kommunikationen **ska fungera väl**. När ordförrådet **inte räcker till kan eleven visa prov på olika slags strategier för att uttrycka sig på annat sätt.***

Bilaga 4: Bedömningsmatris delprov A, svenska som andraspråk 1

Källa: Bedömningsanvisningar delprov A, Nationellt prov 2013

	Delprovsbetyg E	Delprovsbetyg C	Delprovsbetyg A
Innehåll	Eleven presenterar en aspekt av temat framtid. Eleven uttrycker någon egen tanke om sitt ämne, t.ex. en värdering, en egen åsikt eller en egen erfarenhet.	Innehållet är tydligt anpassat till temat. Innehållet är väl utvecklat med både en huvudtanke och exempel.	Eleven lyfter effektivt Fram huvudtanken i anförandet, vilket innebär att innehållet har ett tydligt fokus.
Disposition och sammanhang	Anförandet är sammanhängande och är lätt att följa. Anförandet är någorlunda anpassat till det givna tidsomfånget om 4 min (dvs. ca 3 min eller mer).	Anförandet har en tydlig struktur med urskiljbar inledning och avslutning. Anförandet är anpassat till det givna tidsomfånget om 4 min. (dvs. ca 3-6 min).	<i>Samma som C</i>
Språk	Kommunikationen hindras inte av språket annat än i undantagsfall. Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärskningsen är oftast tillräckligt god för att anförandets innehåll ska nå fram till åhörarna.	Kommunikationen fungerar, dvs. den hindras inte av språket som är tydligt och klart.	Kommunikationen fungerar väl. Språket är uttrycksfullt.
Framförande	Framförandet är sådant att informationen i stort sett når fram.	Eleven använder någon strategi som ökar Publikkontakten, t.ex. ögonkontakt, pausering, presentationstekniskt hjälpmedel eller gester.	Eleven använder olika slags strategier som ökar publikkontakten.
Helhetsbedömning utifrån kommunikativ kvalitet	Eleven följer instruktionen och håller ett begripligt, informativt anförande inom valt tema. Anförandet är till viss del anpassat till kommunikationssituationens syfte och mottagare och utgör därmed ett acceptabelt bidrag till klassens temabearbetning.	Elevens anförande är genomarbetat. Det är ett gott bidrag Till klassens temabearbetning.	Elevens anförande är Skickligt uppbyggt och Anförandet är till stor del anpassat till Kommunikations-situationens syfte och mottagare och utgör ett utmärkt bidrag till klassens temabearbetning.

Bilaga 5 : Jämförelse mellan kursplan SVA 1 och Bedömningsmatrisen i delprov A muntlig framställning

	Kursplanen SVA 1	Bedömningsmatris SVA ämneskunnig, disponera och strukturera, logiska resonemang	Kommentarer till bedömningsmatrisen
Betyg E	<i>Eleven kan samtala om ämnen som rör vardag, samhälle, studier och arbete, och anpassar till viss del sitt språk efter ämne, syfte, situation och mottagare.</i> <i>Eleven kan göra muntliga presentationer där sammanhanget är lätt att följa.</i> <i>Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärskningen är tillräckligt god för att den skriftliga och muntliga kommunikationen inte ska hindras annat än i undantagsfall.</i>	<i>Innehåll: Presentera en aspekt av temat.</i> <i>Disposition och sammanhang: Sammanhängande, lätt att följa, någorlunda anpassat till tidsomfång >3 minuter.</i> <i>Språk: I undantagsfall hindras kommunikationen, tillräckligt gott ordförråd, uttal, grammatisk behärskning.</i> <i>Framförandet: Informationen når i stort sett fram</i> <i>Helhetsbedömning utifrån kommunikativ kvalitet: Följer instruktionen, ett begripligt, informativt anförande som anpassats till syfte och mottagare och ger ett acceptabelt bidrag till klassens temabearbetning.</i>	Eleven måste inte uttryckligen tala om hur ämnet passar in i temat. Elevens egen röst ska få framträda. Någon övre tidsgräns finns ej. Inget tydligt samband behövs mellan exempel och åsikt. Överlag bör anförandet vara strukturerat enligt retorikens grundmodell med en inledning, en huvuddel, och en avslutning (tydligt krav för betyg C) Huvuddelen av kommunikationen fungerar, oklara delar är godtagbart Inget krav finns att presentationstekniska hjälpmedel måste användas i SVA. Obs! Bedömningsexempel ges endast utifrån ämnet svenska. Manusbundet, uppläst skriftspråk, osäkert framfört.
Betyg C	<i>Eleven kan samtala om ämnen som rör vardag, samhälle, studier och arbete, och till viss del anpassa sitt språk efter ämne, syfte, situation och mottagare.</i> <i>Eleven kan göra muntliga presentationer där sammanhanget är lätt att följa. I dessa kan eleven lyfta fram huvudtanken och stöder den med</i>	<i>Innehåll: Tydlig anpassning till temat</i> <i>Disposition och sammanhang: Tydlig struktur med urskiljbar inledning och avslutning, anpassat till tidsomfång 3-6 minuter.</i> <i>Språk: Tydligt och klart</i>	Välutvecklat tema genom jämförelse eller förklaringar. Åhörarna ska kunna uppfatta vilka delar som ramar in anförandet. Behöver inte vara helt korrekt,

	<i>exempel.</i> Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsningen är tillräckligt god för att den skriftliga och muntliga kommunikationen inte ska hindras. När ordförrådet inte räcker till kan eleven visa prov på någon strategi för att uttrycka sig på annat sätt.	<i>Framförande: Använder någon strategi som ökar publikkontakten</i> <i>Helhetsbedömning utifrån kommunikativ kvalitet: Anförandet är genomarbetat. Ger ett gott bidrag till klassens temabearbetning.</i>	Åhörarna kan ta till sig ordval, grammatik, uttal utan särskild ansträngning. Kravet på åhörarkontakt är inte särskilt hög. Obs! Bedömningsexempel ges endast utifrån ämnet svenska.
Betyg A	Eleven kan samtala om komplexa ämnen som rör vardag, samhälle, studier och arbete, och kan till stor del anpassa sitt språk efter ämne, syfte, situation och mottagare. Eleven kan göra muntliga presentationer där sammanhanget är lätt att följa. I dessa kan eleven effektivt lyfta fram huvudtanken och stöder den med exempel. Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsningen är tillräckligt god för att den skriftliga och muntliga kommunikationen ska fungera väl. När ordförrådet inte räcker till kan eleven visa prov på olika slags strategier för att uttrycka sig på annat sätt	<i>Innehåll: Lyfter effektivt fram huvudtanken</i> <i>Språk: Kommunikationen fungerar väl. Språket är uttrycksfullt.</i> <i>Framförande: Olika slags strategier används för att öka kontakten med publiken.</i> <i>Helhetsbedömning utifrån kommunikativ kvalitet: Skickligt uppbyggt, till stor del anpassat till syfte, situation och mottagare. Ger ett utmärkt bidrag till klassens temabearbetning.</i>	Språket är tydligt och uttrycksfullt med precisa och åskådliga uttryck. Fackuttryck, bildspråk, värderande påståenden lyfts fram med betoningar och pauser. Ej manusbundet. Visar starkt engagemang med tydlig ögonkontakt med publiken, gester, betoningar, retoriska pauseringar används för att skapa spänning. Obs! Bedömningsexempel ges endast utifrån ämnet svenska.

Bilaga 6 : Delprov A – genomförande

(Ur delprovets häfte *Lärarinformation*)

Anslå ett antal lektioner till delprov A, alternativt bestäm på skolan att ett par halvdagar eller en heldag avsätts för delprovet. Beräkna ca 10 minuter för varje elev (anförande + respons).

Organisera åhörargrupper om ca 15 elever. De klasser som har färre elever kan genomföra provet i mindre grupp.

Informera eleverna om när de ska tala.

Organisera eventuellt sambedömning med kollegerna.

Se till att du fått läst igenom de ifyllda **elevformulären** före varje framförande. Den elev som eventuellt inte har lämnat in sitt formulär ska inte hålla sitt anförande.

Kopiera om du vill, upp **noteringsudnerlaget** som finns i häftet *Bedömningsanvisningar delprov A*, en kopia för varje elev som ska framträda.

Låt eleverna **tala en i taget**. Se till att varje elevs anförande får positiv respons på innehållet av någon klasskamrat. Responsen kan till exempel behandla följande frågor: Vad var mest intressant i anförandet? Vilka frågor eller tankar väcktes?

Information om **anpassning** för elever med funktionsnedsättning finns på sidan 4.